

Katarina ZAVIŠIN, Tijana GAŠI*
Univerzitet u Beogradu

OBRAZOVANJE NASTAVNIKA KAO REFLEKSIVNIH PRAKTIČARA NA KATEDRI ZA ITALIJANISTIKU FILOLOŠKOG FAKULTETA U BEOGRADU: JEDNA VIZIJA

U radu je opisana refleksivna nastavna praksa u vezi sa inicijalnom obukom budućih nastavnika italijanskog kao stranog jezika na Katedri za italijanistiku Filološkog fakulteta u Beogradu. Obuka podrazumeva dva PPM predmeta¹ na osnovnim akademskim studijama (OAS), kao i metodičku praksu (hospitovanje) na master studijama (MAS). Navedene predmete je ustanovila i osmislila prof. Julijana Vučo, mi smo od nje učile, pratile je u radu, a potom i nastavile vođenje, ali i stalno promišljanje, reformisanje i obogaćivanje kurseva, kao što nas je i profesorka učila.

Rad predstavlja uvid u sadržaj kurseva, ciljeve i način rada, kao i našu refleksiju o didaktičkim aspektima predmeta, imajući u vidu smernice koje nam je postavila naša draga profesorka. Trudile smo se da istaknemo najvažnije karakteristike predmeta kako bismo sagledale rezultate rada sa prof. Vučo, prvobitno njenu, a potom i zajedničku viziju koju i dalje sledimo: povezivanje teorije i prakse, analiza ciljeva nastavnih aktivnosti, kontinuirano promišljanje i preispitivanje o sadržaju predmeta (kurseva), usaglašavanje sa aktuelnim potrebama nastave i društva, usavršavanje, ali i učenje od studenata.

Naime, jedan od ciljeva obrazovanja nastavnika italijanskog kao stranog jezika jeste formiranje budućih nastavnika koji bi primenjivali u radu refleksivnu nastavnu praksu. Istovremeno, i mi koje smo uključene u ovaj proces sledimo upravo smernice ovog modela i preispitujemo kako pred početak, tokom i nakon završenih kurseva naše metode rada, izbor tema,

---

* katarina.zavisin@gmail.com, tijana.gsh@gmail.com

¹ PPM – pedagoško-psihološko-metodički predmet

oblike rada i drugo i na taj način pokrивamo ove dvojake uloge nastavnika i kao praktičara. U praksi to izgleda ovako: dok se preispitujemo šta bismo mogle da promenimo u silabusima u trenutku *misaonog ćorsokaka* samo uzviknemo „Kako bi prof. rešila ovaj problem?“ Kako bi ona rešila „povezivanje naizgled nepovezano?“, kako je često objašnjavala studentima značaj opšteg obrazovanja. Dok se trudimo da dođemo do odgovora neretko rešavamo dileme upravo njenim pitanjem: „A u čemu je problem?“ I zaista bi se najčešće ispostavilo da je rešenje jednostavnije nego što smo mislile i da je zapravo sve vreme tu, samo iziskuje hrabre odluke i vredan rad. Iznova i iznova bi se pokazalo da je lepota u jednostavnosti.

I Refleksivna praksa: teorijski uvod

Obrazovanje nastavnika stranih jezika najčešće podrazumeva tri modela obuke: nastava kao zanat (*craft model*), nastava kao primena nauke (*applied science model*) i refleksivni model (*reflective model*; Wallace 1991: 6–16). Model nastave kao zanata podrazumeva učenje posmatranjem iskusnijeg nastavnika, dok model primene nauke nastoji da primeni rezultate istraživanja i teorijska znanja iz glotodidaktike u praksi. Primenom refleksivnog modela teži se obrazovanju nastavnika koji je u stanju da uči iz sopstvenog nastavnog rada, kao i da stiče profesionalnu kompetenciju kontinuiranim preosmišljavanjem svojih saznanja kroz praksu i refleksiju o praksi (Wallace 1991; Freeman 1991; Mattson, Eilertsen & Rorrison 2011; Marković & Vučo 2016; Vukotić 2018). Refleksija kao model obrazovanja nastaje iz potrebe da se nadiđe podela na teoriju i praksu u nastavničkim obukama. Ona nastoji da obuhvati znanja stečena formalnim obrazovanjem (naučno zasnovanih teorija i činjenica) i iskustvena znanja (stečena praksom i promišljanjem o praksi).

Savremeni kurikulumi za obrazovanje nastavnika stranog jezika podrazumevaju integrativne modele koji u svojoj osnovi sadrže pomenute tradicionalne pristupe sa ciljem stvaranja nastavničkih profesionalnih kompetencija. Ipak, refleksivni model je najzastupljeniji u silabusima, jer je osposobljavanje budućih nastavnika za kontinuiranu samorefleksiju cilj svih obrazovnih kurikuluma za nastavnike (Mihaljević Djigunović & Zergollern Miletić 2003; Richards 2008; Mardešić 2016; Barahona 2014: 48). Stoga su i predmeti metodičke orijentacije na Katedri za italijanistiku osmišljeni tako da kombinuju elemente **prakse** (na osnovu dugogodišnje saradnje sa nastavnicima – mentorima u osnovnim i srednjim školama), **teorije** (kroz učenje o svim ključnim teorijskim konceptima primenjene lingvistike i srodnih nauka) i **refleksije** (kontinuiranim promišljanjem o mogućim načinima poboljšanja metodičke nastave). U skladu sa ovim načelima, organizacija

metodičkih kurseva na Katedri za italijanistiku Filološkog fakulteta u Beogradu podrazumeva da se nakon usvajanja teorijskih znanja učestvuje u hospitovanju u okviru predmeta *Didaktika italijanskog jezika 2* tokom kojeg studenti kroz posmatranje prakse prvi put promišljaju o svojim stečenim i iskustvenim znanjima, dok se tokom hospitovanja na masteru pozivanju na aktivno učestvovanje u školskoj nastavi gde se pređašnja iskustvena i praktična znanja konstantno primenjuju, potom koriguju refleksijom i naposljetku ponovo primenjuju u praksi, što je prema osnovama refleksivnog pristupa put do sticanja profesionalne kompetencije (Wallace 1991: 48-49).

Refleksivno orijentisana nastava podrazumeva okrenutost potrebama učenika i konstantno razmatranje sopstvenih uverenja, stečenih i iskustvenih znanja sa ciljem da se pronađe najefikasnije rešenje za neki izazov u nastavi ili da se uopšteno ona poboljša. Refleksija u nastavi se odvija u trima fazama: tokom prve faze se procenjuje sistem (vlastiti repertoar vrednosti, znanja, teorija i strategija), potom se sprovodi eksperimentisanje, a naposljetku se analiziraju posledice (Schön 1993: 152, prema Mardešić 2011). Na metodičkim predmetima na Katedri za italijanistiku refleksija započinje septembarskim revidiranjem silabusa i kreiranjem plana za narednu akademsku godinu. Potom sledi konstantno promišljanje pre i nakon svakog predavanja putem tehnika samoevaluacije, samousavršavanja i stalnih prilagođavanja i ažuriranja tema iz silabusa sa novinama iz prakse i metodike nastave. Završna etapa promišljanja o kursevima odvija se pred sam kraj nastave analizom iskustava studenata koje su podelili sa nama tokom godine, njihovih metodičkih dnevnika, izveštaja sa prakse i rezultata upitnika o kvalitetu nastave. Takav refleksivni ciklus garantuje kontinuiran rad na kvalitetu nastave.

II Obrazovanje nastavnika italijanskog jezika kao refleksivnih praktičara

Refleksija u nastavi u slučaju obrazovanja nastavnika italijanskog jezika na Katedri za italijanistiku podrazumeva određen način rada sa studentima, kao i određeni sadržaj metodičkih predmeta koji je usklađen upravo sa ovim modelom.

Naime, prof. Vučo je postavila strukturu za inicijalno obrazovanje nastavnika italijanskog jezika na Katedri za italijanistiku koje je koncipirano u skladu sa ustaljenim modelima obrazovanja nastavnika (nastava kao zanat, nastava kao primena nauke i refleksivni model) te tako podrazumeva dva didaktička predmeta na OAS (jedan na trećoj godini i drugi na četvrtoj godini), dok se na MAS organizuje hospitovanje u školama. Pored toga, prof.

Vučo je insistirala na još jednom važnom konceptu u kvalitetnom obrazovanju budućih nastavnika a ono se tiče organizovanja nastave u skladu sa smernicama savremene nastave stranog jezika. U skladu sa tim proističe još jedan cilj u okviru didaktičkih predmeta na Katedri za italijanistiku: obrazovanje kompetentnog nastavnika koji je reflektivni praktičar.

Kada je reč o reflektivnoj praksi, studenti se na promišljanje i revidiranje svojih stečenih i iskustvenih saznanja pozivaju interaktivnim pristupom nastavi tokom predavanja i vežbi, potom tokom njihovog izlaganja putem prezentacija, putem pisanja seminarskih radova i izveštaja sa prakse, kao i na konsultacijama za sve predmete. Jedan od primera studentske refleksije ogleda se u pisanju metodičkog dnevnika. Dnevnik metodičke prakse sadrži konkretne smernice za pisanje ne bi li proizvod studentskih beleški o nastavnoj praksi bio reflektivnog i kritičkog karaktera. To je jedna od tehnika u kojoj se najjasnije vide promene u perspektivi koja prelazi iz prve, *pre-training* faze (revidiranje pređašnjih uverenja o nastavi) u drugu, fazu profesionalnog razvoja (stvaranje reflektivnog praktičara).

Sa druge strane, refleksija na metodičkim kursovima podrazumeva i stalno ažuriranje sadržaja na osnovu novih naučnih dostignuća iz svih relevantnih srodnih nauka. Stoga, metodički predmeti na Katedri za italijanistiku u svojim nastavnim silabusima obuhvataju teorijske i praktične principe iz oblasti primenjene lingvistike, glotodidaktike, psiholingvistike, sociolingvistike, pedagoške psihologije i sl.

U narednom poglavlju detaljnije ćemo opisati i objasniti način rada sa studentima, kao i sadržaj metodičkih kurseva na Katedri za italijanistiku Filološkog fakulteta u Beogradu koje je ustanovila prof. Vučo.

II.1 Metodički predmeti na Katedri za italijanistiku Filološkog fakulteta u Beogradu na osnovnim akademskim studijama: teorija i praksa

Na trećoj godini osnovnih akademskih studija predmet *Primenjena lingvistika i nastava italijanskog jezika 1 i 2* predviđa teorijska predavanja, diskusije i vežbanja, seminarske radove sa usmenom prezentacijom i evaluaciju znanja putem testiranja (kolokvijum i ispit). Studenti stiču teorijska znanja u vezi sa glotodidaktikom koja su neophodna u obrazovanju budućih nastavnika italijanskog kao stranog jezika. Naime, kurs predviđa obradu tema i pojmova kao što su: teorijsko određenje pojma glotodidaktike, maternji, strani jezik, prvi jezik, drugi jezik, posredni (vehikularni) jezik, učenje i usvajanje jezika, *Input*, *Output*, *Intake*, međujezik, afektivni filter, interkulturalna komunikativna kompetencija i sl.

U nastavi se koristi platforma *Moodle* za postavljanje različitog materijala kao što su materijali sa predavanja, dodatni materijali i literatura, ispitna pitanja, aktuelnosti u vezi sa nastavom stranih jezika i obrazovanjem, studentskih zadataka i sl. Pored toga, preko ove platforme organizuje se i onlajn polaganje kolokvijuma u obliku pisanog testa koji obuhvata teorijski sadržaj predmeta.

U drugom delu kursa studenti se upoznaju sa odlikama savremene nastave stranih jezika, ali i sa osnovnim karakteristikama najznačajnijih pristupa i metoda, kao što su: gramatičko-prevodilački metoda, humanističko-afektivni pristupi, direktna metoda, komunikativna metoda i sl. Studenti se raspoređuju u grupe i dodeljuju im se teme u vezi sa metodama učenja stranih jezika koje potom predstavljaju usmenim prezentacijama na italijanskom, dok u pisanom obliku sastavljaju seminarski rad na srpskohrvatskom. Cilj navedenih aktivnosti je razvoj akademskih kompetencija² na stranom i maternjem jeziku u skladu sa ciljevima dvojezične nastave u okviru CLIL metode (Dafouz & Guerrini 2009; Dalton-Puffer, Nikula & Smit 2010). Pored toga, ovi zadaci u kojima studenti postaju i izvori, tj. prenosioci znanja imaju dodatni dvostruki cilj: njima se podstiče interakcija između studenata i nastavnika, ali se istovremeno razvija kod studenata i odgovornost prema učenju u skladu sa načelima razvijanja autonomije učenja i celoživotnog učenja (Marić Jurišin & Malčić 2022: 126).

Evaluacija znanja podrazumeva izradu pisanog testa na italijanskom jeziku i sastoji se od teorijskih pitanja u vezi sa sadržajem kursa. U pitanjima se koriste različite tehnike (otvorena i zatvorena pitanja, višestruki izbor, povezivanje, dopuna teksta i sl.).

Kriterijumi koji se primenjuju u ocenjivanju usmene i pisane produkcije studenata, kao i finalnog testa, u skladu su sa načelima ocenjivanja u CLIL nastavi prema kojima se prvenstveno vrednuje nejezički sadržaj, tj. znanje u vezi sa određenim predmetom, dok se jezičke greške tolerišu ukoliko ne ometaju razumevanje poruke³. U suprotnom, studentu se dodatno oduzimaju poeni za jezičke greške od ukupno osvojenih poena na testu.

---

² Jedan od glavnih ciljeva metode CLIL (engl. *Content and Language Integrated Learning*) predstavlja razvoj akademskih jezičkih kometencija na stranom jeziku (engl. *Cognitive Academic Language Proficiency – CALP*). Ove kompetencije se odnose na apstraktne pojmove nejezičkih predmeta, dok se u tradicionalnoj nastavi stranih jezika razvijaju prevashodno osnovne komunikativne jezičke kompetencije (engl. *Basic Interpersonal Communicative Skills – BICS*) u vezi sa svakodnevnim i opštim temama (Cummins & Swain 1986).

³ Evropski okvir za obrazovanje CLIL nastavnika, prevod dostupan na: https://www.ecml.at/Portals/1/documents/ECML-resources/CLIL%20framework%20for%20teacher%20education_serbian.pdf?ver=2018-03-21-153925-597

Predmet *Didaktika italijanskog jezika 1 i 2* podučava se na IV godini osnovnih akademskih studija i koncipiran je po ugledu na strukturu predmeta *Primenjena lingvistika i nastava italijanskog jezika 1 i 2*. Tako, nastava predmeta *Didaktika italijanskog jezika 1 i 2* predviđa teorijska predavanja, diskusije i vežbanja, seminarske radove sa usmenom prezentacijom i evaluaciju znanja putem testiranja. Studenti se upoznaju sa glotodidaktičkim tehnikama kao i sa teorijskim okvirima u vezi sa razvojem komunikativne, leksičke, gramatičke, pragmatičke, interkulturene komunikativne kompetencije i sl. Pored toga, na kursu se obrađuju i teme u vezi sa didaktičkim materijalima, sertifikacijama, Zajedničkim evropskim referentnim okvirom, jezičkom politikom, Blumovom taksonomijom, testiranjem u nastavi stranih jezika i sl.

I u okviru ovog predmeta koristi se platforma *Moodle* sa istim ciljevima kao i u prethodnoj godini studija.

Kada je reč o studentskim zadacima u radu u grupama, oni podrazumevaju sastavljanje testova za različite kontekste učenja stranog jezika i jezičke nivoe, kao i analizu udžbenika koji se koriste u nastavi italijanskog jezika kao stranog. Pored toga, u drugoj polovini zimskog semestra organizuje se hospitovanje u školi sa ciljem prevashodno opservacije časova i vođenja Dnevnika metodičke prakse (DMP). Praćenje nastave u školi ima višestruke ciljeve: povezivanje didaktičke teorije sa nastavnom praksom, opisivanje aktivnosti i faze časa, analiza ciljeva i faza časova i sl. Sastavni deo DMP čini i Izveštaj na kraju hospitovanja koje studenti pišu sa ciljem promišljanja o povezanosti teorije i prakse, ali i kritičkom analizom sadržaja oba predmeta i njihovom primenom u praksi.

II.2 Metodički predmeti na Katedri za italijanistiku Filološkog fakulteta u Beogradu na master akademskim studijama: teorija i praksa

Studenti koji su zainteresovani za nastavničku profesiju u obavezi su da pohađaju predmet *Metodička praksa: hospitovanje*,⁴ dok su u ponudi imali još tri PPM predmeta: *Teme iz primenjene i obrazovne lingvistike italijanskog jezika*, *Specijalne teme iz primenjene lingvistike i nastave italijanskog jezika* i *CLIL i nastava stranih jezika*. Za sve predmete kao pomoćno

---

⁴ ZAKON O OSNOVAMA SISTEMA OBRAZOVANJA I VASPITANJA ("Sl. glasnik RS", br. 88/2017, 27/2018 – dr. zakon, 10/2019, 27/2018 – dr. zakon, 6/2020 i 129/2021), Obrazovanje nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika iz psiholoških, pedagoških i metodičkih disciplina (član 142), https://www.paragraf.rs/propisi_download/zakon_o_osnovama_sistema_obrazovanja_i_vaspitanja.pdf

nastavno sredstvo koristi se platforma Moodle koja služi za postavljanje materijala, linkova i sl.

Metodička praksa: hospitovanje traje tokom jedne školske godine i podrazumeva da svaki student prati nastavu jednog razreda. U prvom semestru kursa učenici prate predavanja u vezi sa određenim aspektima nastave (usvajanje jezika u ranom uzrastu, testiranje u nastavi stranih jezika, interaktivna nastava, institucije relevantne za nastavnike stranih jezika i sl.) i započinju hospitovanje u određenoj školi.⁵

Tokom hospitovanja u OŠ „Majka Jugovića” studenti vode Dnevnik metodičke prakse, ali za razliku od prakse na osnovnim studijama, na master kursu se postepeno uključuju u nastavu. Koleginica Stanišić zadaje u početku studentima da pripreme određene materijale za časove i da ih potom uz njenu asistenciju koriste na časovima, a kako školska godina odmiče i kako studenti sve bolje upoznaju učenike i rad sa njima, ona ih sve više osposobljava za samostalni rad u učionici. Na kraju kursa studenti polažu ispitni čas koji podrazumeva samostalno vođenje časa uz sve neophodne pripreme i dokumentaciju (plan časa i dodatni materijali) po ugledu na polaganje za nastavničku licencu koje organizuje Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Srbije (član 13).⁶

Pored obaveznog predmeta za obrazovanje nastavnika *Metodička praksa: hospitovanje* studenti su imali u ponudi izbora i sledeće PPM predmete: *Teme iz primenjene i obrazovne lingvistike italijanskog jezika, Specijalne teme iz primenjene lingvistike i nastave italijanskog jezika i CLIL i nastava stranih jezika*. Glavni cilj predmeta *Teme iz primenjene i obrazovne lingvistike italijanskog jezika* bila je obuka studenata za testiranje u nastavi stranih jezika, cilj drugog izbornog predmeta bio proučavanje glotodidaktičkih metoda i pristupa, kao i tema u vezi sa razvijem interkulture komunikativne kompetencije, dok je cilj kursa *CLIL i nastava stranih jezika*

---

⁵ U organizaciji hospitovanja imale smo priliku da saradujemo sa nekoliko osnovnih i srednjih škola u Beogradu i u celoj Srbiji. Ukoliko studenti nisu u mogućnosti da prate nastavu u Beogradu, organizuje se hospitovanje sa školom i van Beograda u kojoj se odvija nastava italijanskog jezika, dok se ispitni čas polaže u određenoj beogradskoj školi sa kojom inače saradujemo. Poslednjih nekoliko godina ostvarujemo uspešnu saradnju sa koleginicom Biserkom Stanišić iz OŠ „Majka Jugovića” iz Zemuna, dok su ranijih godina bile uključene i druge beogradske škole (Treća beogradska gimnazija, Filološka gimnazija, Zemunski gimnazija, OŠ „Isidora Sekulić”, OŠ „Petar Petrović Njegoš”, OŠ „Radoje Domanović” i OŠ „Mladost”).

⁶ <https://www.paragraf.rs/propisi/pravilnik-dozvoli-rad-nastavnika-vaspita-ca-strucnih-saradnika.html>

upoznavanje sa odlikama i oblicima CLIL nastave u cilju njene primene u našem obrazovnom sistemu.

Sva tri predmeta su koncipirana prema sledećoj strukturi: u prvom delu su se držala predavanja u vezi sa sadržajem kursa, u drugom su studenti predstavljali određene teme uz obaveznu diskusiju, dok je treći deo podrazumevao izradu seminarskih radova u skladu sa ciljem kursa: izrada testa za određeni jezički nivo, analiza udžbenika iz aspekta glotodidaktičkih metoda i razvoja interkulturene kompetencije ili plan obrade interdisciplinarnе teme u skladu sa načelima TBLT (engl. *Task Based Language Teaching*) i CLIL metode.

Za studente master studija koji su zainteresovani za nastavnički poziv organizovale smo u svakoj akademskoj godini predavanja u vezi sa različitim temama koja su držale naše kolege sa kojima smo sarađivale u različitim obrazovnim kontekstima. Pomenućemo samo neke: uloga i značaj pedagoško-psihološke službe u školama, usvajanje stranog jezika u ranom uzrastu, testiranje i ocenjivanje učenika, savremene tehnologije u nastavi, inkluzivna nastava i sl.

Pored toga, koristile smo priliku da uključimo studente u različite aspekte nastavne prakse, kao što je praćenje seminara za usavršavanje za nastavnika stranih jezika, saradnja na takmičenjima za strane jezike u organizaciji Društva za strane jezike i književnosti Srbije i sl.

III Teme i izazovi u zajedničkom radu

Kao što je prehodno napomenuto, epistemološka baza refleksivne prakse podrazumeva kontinuirano i naizmenično uvođenje promena u teoriju i praksu sa ciljem poboljšanja opšteg kvaliteta nastave (Радуловић 2011: 98). Mnoge promene iz šireg društvenog konteksta uticale su na izgled kurseva do danas. Izmene su se uvodile ili planski na početku akademske godine, ili pak *ad hoc*, kao što je to bio slučaj sa prelaskom na onlajn model nastave na daljinu u drugom semestru akademske 2019/2020. godine. Tada platforma *Moodle*, do tog trenutka pomoćni tehnički instrument u nastavi, postaje nova onlajn aula za studente, a profesorka Vučo izuzetno suptilno i hrabro premešta sve elemente metodičkih kurseva u onlajn prostor.

Atmosfera metodičkih kurseva biva uspešno prenesena u novu onlajn učionicu, počev od držanja prezentacija, diskusija o metodičkim temama, rada u grupama i paru, pa sve do polaganja onlajn kolokvijuma i do uobičajenih problema poticanja velikog broja studenata na interakciju tokom predavanja, koji ovog puta nalaze zaštitu iza isključenih kamera i

mikrofona. Profesorka ipak ne odustaje, te redovno proziva imena i prezimena ispod crnih ekrana i uspešno valorizuje sve ideje o teorijskim konceptima i nastavi koja se tokom predavanja razmatraju. Jedna od hrabrih organizacionih odluka tiče se pripreme onlajn kolokvijuma. Profesorkino poverenje u odgovornost studenata, njihovu tehničku spremnost (a i našu) i mogućnost uspešnog sprovođenja te ideje u delo ni u jednom trenutku ne jenjava, već se hrabro razvija u smeru preosmišljanja pitanja i forme kolokvijuma kako bismo se svi prilagodili novonastaloj situaciji. Naime, pitanja se formiraju tako da budu zatvorenog tipa, na dopunu, povezivanja ili višestruki izbori, uz jedno obavezno esejsko pitanje, ne bi li kolokvijum što kraće trajao i konkretnim pitanjima i odgovorima što verodostojnije pokazao poznavanje italijanskog jezika i stepen savladanosti gradiva od strane studenata.

Pored toga, u ovom periodu veliki izazov je predstavljalo organizovanje onlajn hospitovanja na četvrtoj godini OAS i na MAS. Rešenje smo našle u kooperativnoj nastavi ili vršnjačkom učenju (*peer teaching*). Naime, studenti master studija koji su bili prisutni u OŠ „Majka Jugovića” povezivali su studente osnovnih studija preko onlajn aplikacije *Google Meet* i tako im omogućili praćenje časova.

Nakon perioda pandemije kovidom-19, platforma *Moodle* ostaje i dalje važno sredstvo u nastavi jer je ostala i navika da se sve prezentacije, predispitne obaveze, nove teme, dodatni sadržaji i obaveštenja postavljaju u taj onlajn prostor. Takođe, ispit i kolokvijum bivaju blago izmenjeni u skladu sa rezultatima onlajn kolokvijuma koji su korišćeni do akademske 2021/22. godine. U jednom delu testa se teži novoj formulaciji pitanja: zatvorenog tipa, dopuna, povezivanje, višestruki izbor i kratka esejska pitanja. Time se u kraćem roku proverava savladanost gradiva iz oblasti metodike nastave i srodnih disciplina obrađenog na predavanjima.

IV Umesto zaključka: novi izazovi i smernice

Nakon penzionisanja prof. Vučo glavna struktura predmeta na OAS i MAS studijama je ostala neizmenjena (predizborne obaveze studenata, zadaci i seminarski radovi). Novine se odnose na sadržaje kurseva na oba nivoa koji su obogaćeni temama u vezi sa jezičkim obrazovnim politikama, aktuelnim planovima i programima, ishodima, standardima, konceptom državne mature, inkluzivnom nastavom i sl.

Pored toga, prisutne su nove teme master radova koje su proistekle iz aktuelnog konteksta nastave stranog jezika. Tako se studenti češće opredeljuju za teme u vezi sa upotrebom savremenih tehnologija u nastavi (onlajn

i hibridna nastava, onlajn alatke i aplikacije za učenje italijanskog jezika i sl.), kao i sa nastavom usmerenom na ishode i standardima.

Dok sa jedne strane kontinuirano obogaćujemo silabuse inovativnim sadržajima i novim tendencijama u metodici nastave, ipak nastavljamo da negujemo važnost opšteg didaktičkog obrazovanja i celoživotnog usavršavanja. Težimo da inspirišemo studente – buduće nastavnike da učestvuju u radionicama i seminarima i da usavršavaju glotodidaktička znanja i znanja iz srodnih disciplina, kao i da stiču profesionalne kompetencije.

Nastavljamo tradiciju stvaranja i pružanja prilika za saradnju i praktičnu primenu stečenih znanja stalnim povezivanjem studenata sa stručnjacima iz oblasti nastave i institucijama uključenim u nastavu italijanskog jezika.

Naposletku, ovom prilikom izražavamo neizmernu zahvalnost profesorki Vučo za sve postavljene temelje za učenje i nastavu italijanskog i drugih stranih jezika na svim nivoima obrazovanja, kao i za njenu redovnu podršku u uvođenju izmena i novina koje diktira savremeni svet.

BIBLIOGRAFIJA

- BARAHONA, María Alba D. (2014). Exploring the curriculum of second language teacher education (SLTE) in Chile: A Case Study. *Perspectiva Educacional. Formación de Profesores*, Junio 2014, Vol. 53(2), 45–67.
- CUMMINS, Jim/Swain, Merrill (1986). *Bilingualism in education*. London: Longman.
- DAFOUZ, Emma/GUERRINI, Michele C. (Cur.) (2009). *CLIL across educational levels*. Madrid: Richmond.
- DALTON-PUFFER, Christiane/NIKULA, Tarja/SMIT, Ute (Cur.) (2010). *Language use and language learning in CLIL classroom*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- FREEMAN, Donald (1991). “To make the tacit explicit”: Teacher education, emerging discourse, and conceptions of teaching. *Teaching and Teacher Education*, Vol 7, 5–6, 439–454.
- MARDEŠIĆ, Sandra (2011). *Uloga refleksivnoga pristupa u inicijalnom obrazovanju nastavnika stranih jezika (doktorska disertacija)*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet.
- MARIĆ JURIŠIN, Stanislava/MALČIĆ, Borka (2022). *Samoprocena nastavničke profesije u savremenom obrazovnom kontekstu*. Novi Sad: Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu.
- MARKOVIĆ, Ljiljana/Vučo, Julijana (2016). *Academic Education of Future Foreign Language Teachers in Multilingual European Context. Experience of the University of Belgrade*. *The Journal of International Ci-*

- vilization Studies Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi, Volume I, Issue II, 151–156.
- MATTSSON, Matts/EILERTSEN, Tor Vidar/RORRISON, Doreen (2011). A Practicum turn in teacher education. Rotterdam: Sense.
- MIHALJEVIĆ ĐIGUNOVIĆ, Jelena/ZERGOLLERN-MILETIĆ, Lovorka (2003). Što, kako i kada u obrazovanju budućih nastavnika stranih jezika. *Metodika*, 6, 77–90.
- RADULOVIĆ, LIDIJA (2011). Obrazovanje nastavnika za refleksivnu praksu. Beograd: Filozofski fakultet.
- RICHARDS, Jack C. (2008). Second language teacher education today. *RELC*, 39(158), 158–177.
- SCHÖN, Donald Alan (1993). *Il professionista riflessivo*. Bari: Dedalo.
- VUKOTIĆ, Dragiša (2018) *Cjeloživotno obrazovanje nastavnika stranih jezika u formalnim obrazovnim sistemima (doktorska disertacija)*. Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet, Beograd.
- WALLACE, Michael J. (1991). *Training foreign language teachers: A reflective approach*. New York: Cambridge University Press.
- ZAVIŠIN, Katarina (2011). *Praktična primenljivost teorijskih okvira metodike nastave u akademskom obrazovanju nastavnika italijanskog jezika: studija slučaja*, U: Vučo, Julijana/Milatović, Biljana (prir.), *Stavovi promjena-promjena stavova*. Univerzitet Crne Gore, Filozofski fakultet, Nikšić.
- Радловић, Лидија (2011). *Образовање наставника за рефлексивну праксу*. Београд: Филозофски факултет.

Dokumenta

- Službeni glasnik (2021). *Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja*. “Sl. glasnik RS”, br. 88/2017, 27/2018 – dr. zakon, 10/2019, 27/2018 – dr. zakon, 6/2020 i 129/2021), *Obrazovanje nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika iz psiholoških, pedagoških i metodičkih disciplina (član 142)*, https://www.paragraf.rs/propisi_download/zakon_o_osnovama_sistema_obrazovanja_i_vaspitanja.pdf, 15.06.2023.
- Službeni glasnik (2022). *Pravilnik o dozvoli za rad nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika*, Službeni glasnik br. 22/2005, 51/2008, 88/2015, 105/2015, 48/2016 i 9/2022, <https://www.paragraf.rs/propisi/pravilnik-dozvoli-rad-nastavnika-vaspitaca-strucnih-saradnika.html>, 15.06.2023.
- Marsh/David, Mehisto/Peeter et al. *Evropski okvir za obrazovanje CLIL nastavnika*. https://www.ecml.at/Portals/1/documents/ECML-resources/CLIL%20framework%20for%20teacher%20education_serbian.pdf?ver=2018-03-21-153925-597, 15.06.2023.